



Bonnya

Településképi Arculati Kézikönyv

2018

TARTALOM

BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ	3
BONNYA BEMUTATÁSA.....	4
ÖRÖKSÉGÜNK, BÜSZKESÉGEINK.....	8
TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK.....	13
A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK.....	19
JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK	34
JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK	45

BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

1

Kedves Olvasó!

A 2016. évi LXXIV. törvény a településkép védelméről markáns változást hozott mindennapi életünkben, hiszen egy rendezettebb jogszabályi környezetet teremt az épített- és táji környezet számára a településeken. Ez azt is jelenti, hogy a településkép védelméről minden településen, immár külön, helyi rendeletet kell alkotni, ami a helyi építési szabályzat mellett fontos szabályozó elem lesz főként az építkezések, átalakítások, felújítások során. A helyi településképi rendelet megalkotásához, jelen Településkép Arculati Kézikönyv nyújtja a szakmai alapot.

A Kézikönyv, amit most kezében tart, egy olyan útmutatót jelent, ami közérthető formában hivatott elmondani és elmagyarázni, azokat az építészeti irányokat és javaslatokat, amit a település épülő, fejlődő jövőjében majd az itt élők és a beruházók számára alapul kell venni. Többnyire a „Hogyan?” kérdésre ad egzakt választ, a településen már fellelhető jó példákkal és egyéb magyarázó ábrákkal. Célja, a közérthetőség, a mindennapi felhasználást szolgálja és segíti.

A Kézikönyv egyik legfőbb célja tehát az értékmegőrzés, az épített örökségünk, múltunk megőrzése és annak, jövőbeliségének szilárdabb alapokra helyezése. Bízunk benne, hogy a Kézikönyv valóban használható lesz Ön számára és megfelelő alapot biztosít arra, hogy sikeresen megvalósítsa céljait, ezzel is gazdagítva a települést!

Reméljük, a Kézikönyvet tovább bővíti majd jó példával, ezzel is segítve a Kézikönyv és egyben a település folyamatos fejlődését!

Virág Attila

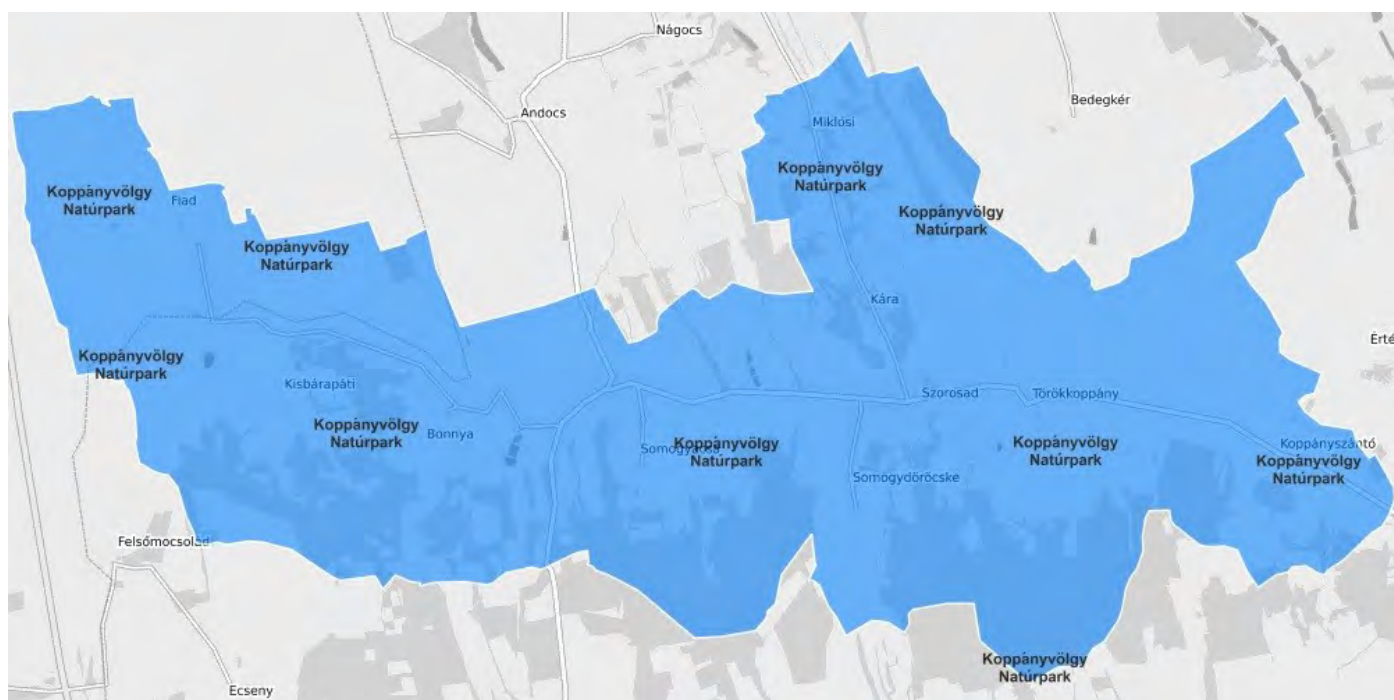
geográfus

BONNYA BEMUTATÁSA

Bonnya a Kelet-Külső-Somogy erdősült dombvidék mezőgazdasági kultúrtáj értékes talajokkal és különféle gazdálkodási formák művelésére alkalmas kitettségű lejtőkkel rendelkező **települése**. A Koppány-patak völgyében 2014-ben tíz település összefogása mentén alakult **Koppányvölgy Natúrpark** nyugati határán, a Koppány-patak és a Látóhegyi-patak által formált vidéken találjuk enyhén zsákfalu jellegű települést, de hozzá tartozik a térség főútja és a Koppány-patak szegletében formálódó és fejlődő **Bonnyapuszta** is.



A Koppányvölgy Natúrpark területe (forrás: koppanyvolgy.com):



A Balatontól körülbelül 45 perc autóútra fekvő település legközelebbi M7 csomóponttól számított távolsága is csak 30 km. A járásközpont Tab, mint fontosabb ingázási célpont (KSH, Lechner Tudásközpont) 25 km-re, a nagyobb központ és szintén ingázási partner Kaposvár 35 km-re találhatóak. A szolgáltatások szélesebb körével rendelkező, turisztikai központ Igal is csak 10 km-re innen található. **Érdekesség, hogy a falu területét nem érinti a vasút, de a Kisbárapáti-val közös határvonal mentén patak völgyekben kanyarodik a Kaposvárt Siófokkal összekötő vonal, ezért aztán külterületi megállóhellyel rendelkezik.**

A **javuló elérhetőség mellett megmaradó, viszonylagos érintetlenség** Somogy megye kiterjedt területein előnyös az ökológiai szemléletű, aktív kikapcsolódást kínáló fenntartható, eredeti táji potenciálokat megőrző programturizmus számára. A már említett Koppánvölgy Natúrpark mögötti szellemiség egyik fő célja is ennek fejlesztése, aminek alappillére az épített és természeti környezet értékeinek megismertetése, megóvása.

Történet, településfejlődés

A falu története egészen az Árpádházi uralkodók idejéig nyúlik vissza, ám ahogy a térségben általában, a hódoltság idején nagy károkat szenvedtek az itt élők, többször is lakóhelyük elhagyására kényszerültek, hiába volt az erdőkkel, árkokkal, vízterekkel védett.

A 18. századi újjáépítést végül a Hunyady család kezdhette meg, németajkú lakosság érkezett, igen korán elindult a szőlőtermesztés, borkészítés is. **Az első magyar népszámlálás idején, 1787-ben már 512 fő (majd 80 család) élt itt.**

Ekkoriban, a Koppány és mellékvízei szabályozása előtt még a dombok lábánál, egy déli úton közlekedtek az emberek. A Kisbárapáti felé vezető, kertes területeket összekötő és erdészeti utak fonata még most is használt.

A dombok közé szorított falu hasonlóan számos környező településhez a völgyben futó patak két oldalára települt, mely itt két egymástól mondhatni távoli utca létrejöttét eredményezte. A helyhiány miatt tulajdonképpen két **egysoros szalagtelkes útifalu** jelent meg a tájban.



Bonnya és idősebb szőlőhegye a 18. század utolsó harmadában
(forrás:mapire.eu)

A mai Bonnyapuszta is rendelkezett már épített környezettel a taglalt században. Malom és birkakarámok álltak itt.

A falu „főutcája” tehát tulajdonképpen a patak, déli végében kiemelt térszínen enyhe halmazosodás figyelhető meg, mely azonban jelentősen nem fejlődött tovább. Ez az **organikus jelleg** azonban továbböröklődött, ma jórészt a **Somogy Kertje Üdülőfalu** épületegyüttese foglal itt helyet.

Az evangélikus, református közösség szépen gyarapodott, a nyugati szőlőhegy (Öreghegy) mellett már alkalmas keleti bővítési lehetőségeket is kerestek a 19. század polgárosodása, polgáriasodása idején. Új utcákat azonban nem alakítottak ki, erre a morfológiai viszonyok miatt nem volt lehetőség, helyette északi irányba nyúlt meg a falu.

A népességszám a század végére már 900 fő fölé is emelkedhetett, az általános tengerentúlra vándorlás és az első világháború azonban stagnálást hoztak. Ezt követően gyors talpra állást láthatunk, ez az építészetben is megfigyelhető, sok házat ekkor újíttak meg.

A második világháborút követő időszak a német lakosság kitelepítését hozta, a később formálódó termelészövetkezetek is gyengék voltak, az egyesült forma végül beolvadt a kisközségi TSZ-be, így annak a felvidékről érkezőket és az eredeti lakosságot sem sikerült megtartania.



Bonnyapuszta épületei egy
1826-os nyugati tájolású
földtérképen
(forrás: hungaricana.hu)



a 19. század közepére elért növekedés
(forrás: mapire.eu)

A falu iskolája, mely 1748-tól működött végül 1979-ben szűnt meg. rövid életű volt a bonnyapusztai általános iskola is, 1949-től 1966-ig volt itt tanítás. A gyerekeknek ma a szomszédos, Kisbárapátiba kell eljárniuk.

A falukép átalakulása az államszocialista időkben jelentős volt, egyaránt jelentek meg pontszerűen sátoztetős típusházak és a késői, 1980-as évekre jellemző már kétszintes többgenerációs családi házak is. Ennek ellenére jelentős utcaképrészletek maradtak „hosszházak”, azaz hagyományos egytraktusos egyszerű oldaltornácos jellegűek.

A népességcsökkenés az elmúlt egy-két év alapján megállni látszik, kismértékű növekmény is történt, ez részben a külföldi vásárlásoknak köszönhető. A **törpefalu** állandó lakossága így 2018 elején (KSH) 258 fő volt.



ÖRÖKSÉGÜNK, BÜSZKESÉGEINK

Épített környezet, települési táj

Bonnya területén országos jelentőségű műemléki védelem alatt álló művi, örökségelem nem található, azonban **helyi védelem** alatt áll a falu egyetlen temploma, számos jó állapotban megtartott útmenti kereszt, stáció, faoltár és egyéb szakrális, történelmi emlék mellett Bonnya és Bonnyapuszta hagyományos lakóházainak példái is. A település **egyedi tájérték kataszterrel** is rendelkezik, mely jórészt a fent említett elemeket tartalmazza.

A templomot 1883-ban emelték az evangélikusok és reformátusok közösen, azóta is közösen használják azt. Kertében a hősi halottak tiszteletére világháborús emlékművek állnak:



Útmenti „üdvözlő” kereszt Bonnya északi határában:

Kisebb somogyi falvakra jellemző, hogy nagyobb, központi parkok helyett **utak találkozásánál található kiteresedések** jönnek létre, melyek kevés és egyszerű utcabútorokkal, közjóléti berendezésekkel egészséges, természetközeli hangulatot képesek teremteni. Olykor egyszerűen csak gondozott, ligetes környezet fogad minket:



A központban található
önkormányzat hivatali épülete és
rendezett környezete

A hivatal udvarán át is megközelíthető településközponti egybefüggő zöldterület, zöldfelület a játszótér és kemencés közösségi tér, mely szomszédságában sportpálya is található:



Természeti környezet

A tágas határ igen mozaikos, erdő- gyp foltok váltják egymást, melyek közé mezőgazdasági hasznosítású kiterjedt legelőterületek, szántók ékelődtek.

A Koppány-patak vidéke, és a Kőrises-Berki-vízfolyás vonala, valamint az Öreg-Bükk erdősült dombos tag tölgy-akác elegyei a **Nemzeti Ökológiai hálózat ökológiai folyosó** elemei. E hálózat **magterülete** a délkeleti akácos erdőségek, melyek Somogyacsa, Igal területeihez kapcsolódnak így közvetetten a Törökkoppányi erdők Natura 2000 Különleges Természetmegőrzési Területtel álnak genetikai kapcsolatban (HUDD20046).

Kis területen, de Bonnya is részesül a **Mocsoládi-erdő (HUDD20017) Natura 2000** Különleges Természetmegőrzési Területből. Az európai jelentőségű élőhely jelölő faja többek között a nagy szarvasbogár, nagy hőscincér, a vöröshasú unka és a mocsári teknős, kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusai az éger- és kőrisligetek, puhafás ligeterdők, láperdők; keményfás ligeterdők; üde-nedves magaskórósok, illír bükkösök; illír gyertyános-tölgyesek; pannon cseres-tölgyesek. Az itteni erdőrészletet, mely a terület határa is egyben ma szintén jórészt akácosok alkotják.

Mivel a falu keleti és nyugati határában hasonló élőhelyekkel rendelkező magterületek, közöttük pedig ökológiai folyosók találhatóak, fontos a fragmentálódás, vagyis a táj feldarabolódásának csökkentése, az élővilág elemei közötti kapcsolatteremtés segítése.

Bonnya komplex táji potenciáljai (főként esztétikai, rekreációs, környezetvédelmi, természetvédelmi, mezőgazdasági) miatt közigazgatási területének jelentős része az Országos Területrendezési Terv alapján **Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület**.



Az Öreg-Bükk erdőterületei:

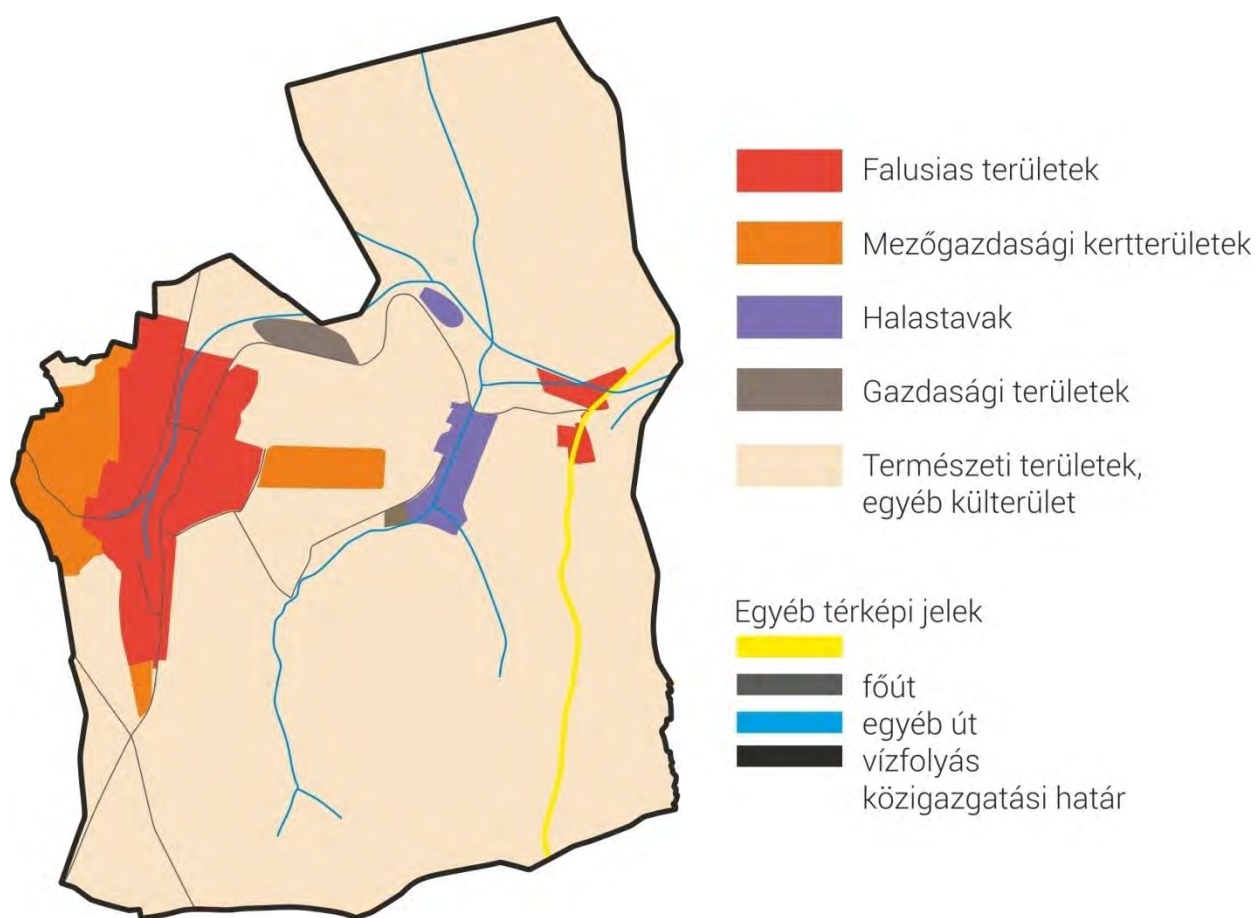


Külterületi út a keleti szőlőhegy felé:



TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK

4



1. Falusias területek
2. Mezőgazdasági kertterületek
3. Halastavak
4. Gazdasági területek
5. Természeti területek, egyéb külterület

Falusias területek

Bonnya és Bonnyapuszta esetében is szalagtelkes útifalu jelleghez igazodó egytraktusos lakóházak képe uralja a településképet. A polgári igényű átalakulások és aterepadottságok következtében több „L” alaprajzú és oldalával az utcára néző épület is létesült. A falusias területekhez kapcsolódnak a falu zöldterületei és speciális zöldfelületei, a temetőterületek is.

A Kossuth Lajos utca déli végében új turisztikai terület formálódott. A **Somogy Kertje Üdülőfalu** területén több idős épület megújítása is lezajlott, esetükben számos egyedi részlet, faluban jellegzetes megoldás továbbörökítésre, beemelésre került. Ezért és mivel az üdülőfalu komplexuma erősen kapcsolódik a település lakott szövetéhez és kertes területekkel is laza kapcsolatot ápol, fontos az egységes szabályozás.

A Kossuth Lajos utca déli részletének egységes megjelenésű házai:



A Petőfi Sándor utca északi része és a lakóutcákat összekötő út:



Mezőgazdasági kertterületek

A szőlőművelés település életében betöltött kiemelt szerepe ma is jelentős, habár a Bonnyapusztán található Fő út menti területek mára erdőterületté váltak. A szőlő mellett a gyümölcstermesztés is fontos.

Szerencsére a mélyített pincék egy része is megőrződött és az új elemek között is erős a **jellegzetes megoldások továbbörökítésének igénye**. Az **egységes arculat** kialakítása az esetleges **turisztikai célú** jövőbeli fejlesztések szempontból is fontos.



Porózus homokos vályogba vájt egykori és ma is használt pince:



A keleti szőlőterület mintázata (forrás: koppanyvolgy.com):



Halastavak

Az egykori Kossuth TSZ területén a patak további felduzzasztása új vízterek nyerésével járt, a korábbi szándék helyett, miszerint iparterület formálódjon itt, turisztikai fejlesztési célok valósultak meg, a kisméretű tavakban hiányt szenvedő térségben kiterjedt, apartmanházakkal is ellátott horgászparadicsom kapott helyet. Az említett terület szomszédságában a Koppány-patak mentén, korábban is sokáig vízjárta területen új tó létesült.

A kép középpontjában a tórendszer és épített környezete. Jobbra fent Bonnyapuszta, balra lent Bonnya egy részlete és a nyugati szőlőhegy látható (forrás: bonnyatavak.hu)



Gazdasági területek

A halastavak területéhez rendezett legeltető állattartó telep karámjai kapcsolódnak. Jelentősebb tájseb a faluban csak a Kisbárapáti felé tartó és a faluból kiérkező utak összefutásánál található jelenleg alulhasznosított terület.

Karámok a halastavak déli határánál:



Természeti területek, egyéb külterület

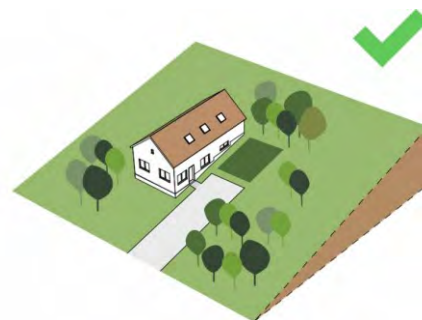
A település örökségeit bemutató fejezet természeti tájat ismertető részében bemutatott részletek mellett a kisparcellás kertművelés kivételével ide tartoznak a mezőgazdasági-, kivett- és egyéb különleges területek. Mivel a fiatal natúrpark tervezési területe kiterjed a teljes közigazgatási területre, indokolt az egységes kezelés, tervezés.

A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

5

Terepalakítás

Építkezéskor a változatos morfológia miatt bizonyos mértékű terepalakításra a község teljes területén szükség van. Ilyen esetekben kerülendő a teraszos megoldás és a kiemelés, törekedni kell az épületek és kerítések süllyesztésére. A lábazat ilyen esetben mindig a képen látható módon egyenes felső vonallal rendelkezik, esetenként meg is törhet.



Telepítés, magasság

Bonnyán jellemzően oldalhatárra, amennyire a terepviszonyok engedik az utca szabályozási vonalára párhuzamosan épült egytraktusos lakóházak tekinthetők hagyományosnak. Minden esetben ügyeljünk a benapozási, árnyékolási jellemzők helyes, az oldalszomszédainkkal közösen átgondolt tervezésére. **Kerülendő az utca szabályozási vonalától előrébb, vagy hátrébb elhelyezkedő építkezés, mivel az rendezetlenséget sugall, kis eltérés is megtörheti a telekrendszer képét.**



Bonnyapuszta esetében némileg eltérő a kép, a kialakult struktúra szerint összefüggő területeken a telkek egyforma alacsony szöglet zárnak be az utcával (alsó ábra szerint).



Tetőforma, tetőhajlásszög, héjazat

A községben a lapos szöget bezáró (35-45° körüli) **cseréptetők** tekinthetők **hagyományosnak és elfogadottnak**.

Szerencsére már ma is szép számmal találunk jó példákat felújított házak körében az illeszkedés igényével kivitelezett tetőszerkezetre is. **Mindig figyeljünk a jellemző részletek megóvására, beemelésére!**

Különösen kerülendő a fémesen csillogó bádoggal tetőfedés!



Ahogy a faluban felújított tetőket bemutató mellékelt fotókon is látszik, kedvelt és hagyományosnak tekinthető az **égetett, hódfarkú kerámiacserepek** ívelt típusa, ám ma általánosan elterjedt az egyenesre vágott, esetleg hosszanti bordákkal ellátott kerámiacserep is. Általánosságban elmondható, hogy az elnyúlt téglalap alaprajzhoz ívelt, négyzeteshez közelítő alaprajzú épület, melléképítmény esetében egyenesre vágott típus javasolt.



A héjazat színe egészen a natúr földszínektől a középvrősig tekinthető hagyományosnak. A faluban ma már nem jellemző, de felhívjuk a figyelmet a nád-, zsúpfedés alkalmazásának tűzvédelmi veszélyeire, továbbá helyes és esztétikus karbantartásának nehézségeire.

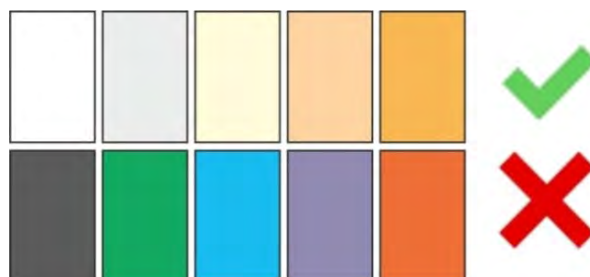


javaslatok: különösen kerüljük a leginkább üdülő- és hétvégi házas területekre jellemző ragasztott- bitumenzsindely fedést, valamint a kerámia-hatású nagyelemes műanyag- és fémszerkezeteket!

Homlokzat, oromzat

Hiába az utcára jellemző egységes telepítési- beépítési rend, tömegformálás, tetőalakítás, ha a tűzfal, épület fő tömege tekintetében nem érvényesül a harmóniára törekvés. Az egységes faluképben már akár egyetlen egy nem odaillő színű, díszítettségű megoldás képes lehet ennek jelentős csorbítására. Tekintsünk ezekre is úgy, mint kommunikációs eszközökre.

Hagyományosan a világos, főként fehér, vagy esetleg pasztelles napsárga, mész alapú festékekkel fedett homlokzat tekinthető elfogadottnak és példaértékűnek.



A mész nyugodt, élő hatást kelt, idővel beérik, különös természetességet kölcsönöz.

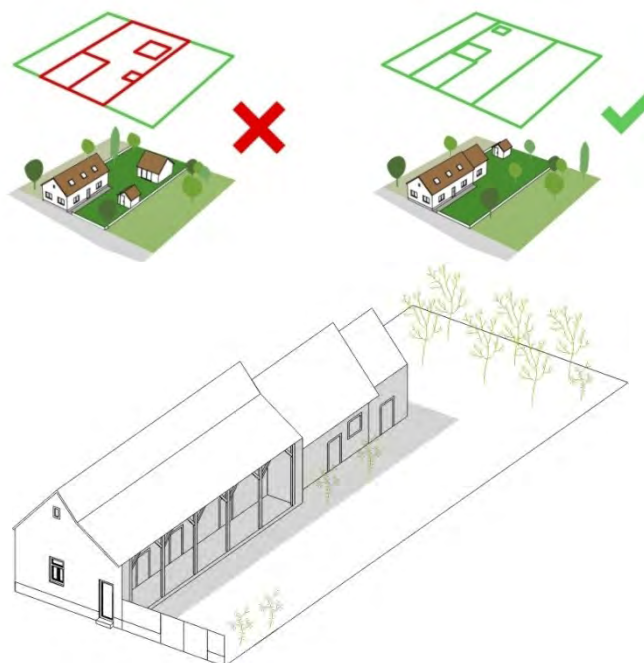
javaslatok: különösen kerülendő a hideg színek, mivel azok a térérzet szűkítését idézik elő, ez pedig a tágas, nyílt utcák hangulatával ellentétes irányba hat.

Egységes enyhe pasztellszínek használata utcafronton és héjazatként:



Udvari melléképítmények

A kertművelés hagyományairól szó esett már korábban. Itt azért fontos újra elővenni, mivel általános látvány szalagtelkes kertekben a melléképítmények sora. Jellemző tulajdonosaik körében az egytraktusos hosszú házakhoz történő hozzáépítés. Ezt a példát követve a szabadon álló melléképületek is többnyire csak az udvar adott felét használva a lakóépületek mögött sorban helyezkednek el. Ellenkező esetben törekedjünk ezek olyan elhelyezésére, hogy azok ne uralják telkünk összképét, arányosak legyenek főépületünkkel.



Kertek, utcafrontok, zöldfelületek

A kertek, előkertek, utcafrontok megfelelő fásításával, évelők telepítésével a közösséget alkotók is hozzájárulnak a már említett **egészséges, inspiráló, innovatív, idelátogatók, átutazók számára is vonzó környezet** kialakításához. A községben is elterjedt és ajánlott örökzöld növényzet telepítése, hiszen a terület talaja igen kedvező ezek számára, ám tájidegen tujafélék helyett inkább a homoktűró fenyőféléket ajánljuk. Ugyancsak kerülendők a megyében és országosan is számos más helyen divatos banánfa, dísznád és bambuszfélék.

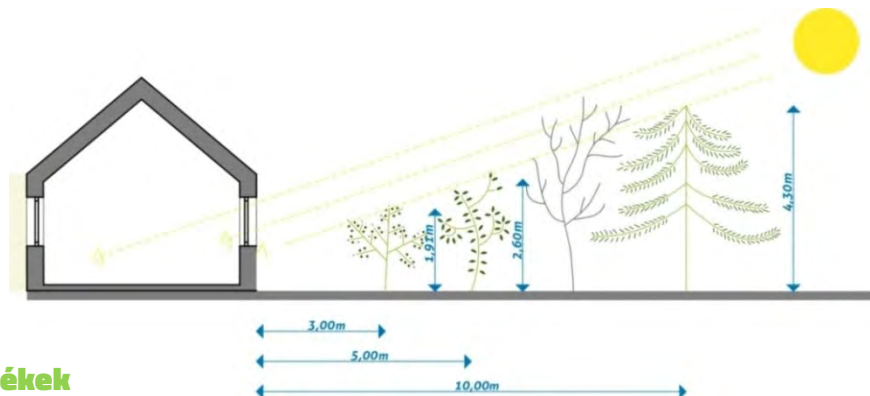
Egyes fajok, mint például a zöld juhar szerepel ugyan a **Közterületi Sorfák Jegyzékében** (Orlóczi L., 2005), azonban telepítésük továbbra sem ajánlott. **Mindenképpen javasoljuk az ökológiai viszonyok figyelembevételét is.**

Esztétikai és egészségügyi okokból is kerülendő nagyobb, összefüggő felületek zárt burkolattal történő lefedése. Járműbejárók esetén is fontoljuk meg csupán a nyomvonal gyeprácsos, vízáteresztő kavicsréteges, vagy tömörített talajos lefedését:



Előkertben, épületünk elé ne ültessünk magas szárnövésű fákat, cserjéket és a telepítés-, valamint a lombsűrűsége is ügyeljünk, hogy a zöldfelület ne takarja el épületünket és jellemző részleteit, ne képezzünk falat, mely elzár. Fontos, hogy a telepítési távolságokat is jól válasszuk meg, hiszen épületünk benapozása is függ ezektől az elemektől.

Téli delelési magasság mellett érvényes ajánlások déli tájolású házak esetében:



Légvezetékek

Sajnos e településen is problémát jelent a légvezetékek esztétikai képet is jelentős mértékben romboló hatása, érdemes lehet megvizsgálni, idővel ezeket hogyan lehetne itt is földkábelekké váltani, mivel sok esetben új telepítés esetén már csak kifejezetten ezek létesítését engedélyezik.



Fényszennyezés

A település jellegéből adódóan a közcélú világítások, közterületek megvilágításának ereje 22 óra után csökkenthető. Ennek figyelembevételével a magánjellegű megvilágításokat is érdemes így tervezni, amennyiben létük nem indokolt, esti órákra akár teljesen megszüntetni. Figyeljünk továbbá arra is, hogy ne használjunk 3000K feletti hideg színű fénykibocsájtó forrásokat, továbbá szórásirányuk fentről-lefelé történjen, ha szükséges terelőernyőket is használjunk, hogy ne zavarjuk a közlekedőket.

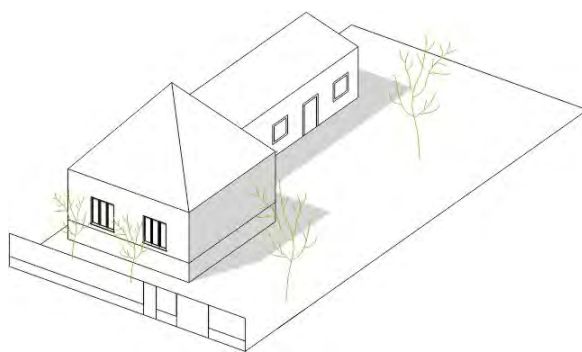
Falusias lakóterületek

Telepítés

Az **egytraktusos hosszú házak hagyományos telekstruktúrája megmaradhatott**, mivel a terepviszonyok sem teszik lehetővé ennek jelentős módosítását, a telkek kettévágásával nyerhető új utcák létrehozása sem volt releváns.

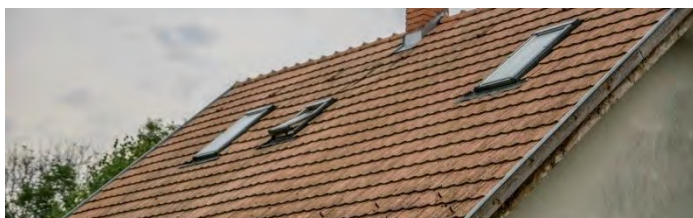
A tájjellegű nyitott faoszlopos oldaltornác kapcsolatot jelent a szűkebb térség és a Balaton part településeivel is. A kevés oldalával az utcára néző ház tájolásának megőrzése is fontos feladat, mivel ezek egyedi tömegformálása hozzátartozik a településképhez, változatosabbá teszik azt.

Az átalakulás, megújulás következtében létrejött négyzet alaprajzú átépítés, sátoztetős típusházak esetében ajánljuk a telek belseje felé történő, esetleg a lakóépület fő tömege által takart hozzáépítést, „L” alaprajz kialakítását, mely az utcai homlokzat rendjét sem töri meg, továbbá illeszkedik a falu arculatához.



Magasság, tetőformálás

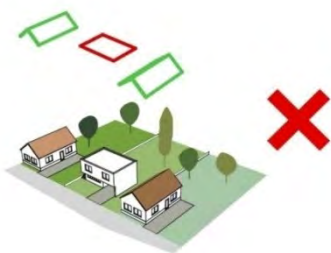
A falu sajátja az **egyszintes építkezés**. Több szint létrehozása, szintterület-sűrűség megváltoztatása az illeszkedés igényével **tetőtér beépítéssel, térdfalmagassítás nélkül** javasolt, erre több helyen is szép számmal láthatunk már jó példákat a faluban. Ilyen megoldás alkalmazásakor főépítményünk magasság érzetét és harmonikus megjelenését nagyban ronthatja a tető héjazatából kiemelkedő nyílászáró, tetőkibúvó, ezt mindenképp kerüljük.



A tetőknek több fajtája is ismert, elfogadott a faluban. A legáltalánosabb egyszerű, nyugodt nyeregtető gerince sok esetben enyhe védelmi funkcióval jobbra díszítő elemek, tagozatok nélkül túlnyúlik a homlokzati vonalon. A nyeregtetős házak sajátossága, hogy e forma lehetőséget biztosít jellemző részletek, többnyire kettős homlokzati padlásszellőző ablakok kialakítására is. Padlásszellőző ablakok a héjazaton is helyet kaphatnak, ezek színe natúr, a tetőfedéshez igazodik.



A település teljes területén kerülendő a lapostető, félnyeregtető, túlzottan alacsony szögnyílású, többszörösen összetett, tört gerincállású mediterrán típusú, kupolás, kúp, toronyszerű, ívelt fedélidomú tető kialakítása! Ugyancsak kerülendő a pontszerűen itt is megjelenő manzárdtető, mivel az itt e területen, mint például a közeli Törökkoppányban is esetleg közintézmények sajátja lehet.

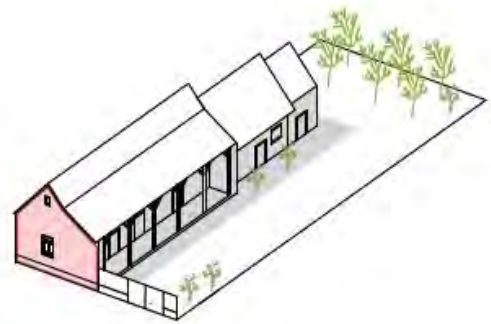


Homlokzat, oromzat

A falu lakossága eleinte a letisztult népi építészetre jellemző fehér színt és az egyszerű, esetleg klasszicizáló vakolatarchitektúrát részesítette előnyben. Karakterjegy és átemelésre érdemes a sárga festéshez illő fehér kontúrvonalak használata, mely nyugodt kontraszthatás elérését biztosítja.

A homlokzat képét a nyílászárók ritmusa is nagyban meghatározza, ezért **a tornácok bejáratainak, könyöklőinek elfalazását, beépítését nem ajánljuk**, mivel így ugyanis jelentősen megváltoznak a homlokzati arányok. Javasoljuk legalább **vaknyílásként**, kontúrok, díszítések megőrzésével meghagyni ezeket.

A tetőtér beépítésének kérdéséhez visszatérve, homlokzatképzés szempontjából fontos, hogy **ablaknyílásokat utcai homlokzaton ne hozzunk létre**, mivel az szintén a kialakult arányok és a magasságérzet nem kívánt megváltozásával jár.



Jellemző részletek: építési év, monogram

Szintén tájjelleg mind egyszerűbb, mind polgáriasabb megjelenésű lakóházak esetében az oromzaton kalligráfiai igénnyel megjelölni a ház építésének évét, esetleg a tulajdonos, építő monogramját. Erre Bonnyán is sok példát láthatunk ma, érdemes a szomszédos településeken is keresni a jó példákat. Jelentős felújítás, új építés esetén is alkalmazható ez a díszítés.



Nyílászárók

Az ablakok jellemzően többszátúak, álló formátumúak, fa kerettel rendelkeznek, mely világosabb dió, vagy sötétebb tölgyes árnyalatú. **A természetes faanyag kellemes kontraszthatást képes kelteni.** Ez főként az egyszerű fehér tűzfal esetében érdekes. **Zsalugáter, spaletta** korábban is jellemző volt a faluban, ezek ma újra igen kedvelt, ráadásul a redőnyöknél kellemesebb és jóval esztétikusabb megoldások.

Kíváncsú a redőny teljes elhagyása, redőny használata esetén pedig mindenképp törekedjünk a redőnytök süllyesztésére, beltéri elhelyezésére, esetleg fa kivitelezés, vagy legalább fahatású színhasználatra.

Javaslat: nagyobb összefüggő felületek helyett törekedjünk több kisebb, páros számú nyílás kialakítására.

Kerüljük a gipsz, polisztirol díszeket, kereteket, helyettük minden esetben törekedjünk egyszerű festés, vagy természetes anyag használatára.



Lábazatok

Az épületek lábazata hagyományosan **vastagon világosszürkére festett**, vagy vöröses színű, többnyire **terméskővel** rakott, fugázatlan, vagy szintén festett. Figyeljünk továbbá arra is, hogy a **kerítések talapzata illeszkedjen épületünk lábazatához!**

A házakra jellemző, hogy tömegük lentől felfelé haladva enyhül (eredendően kő, vályogtégla, fa), a lábazat ezért igen hangsúlyos, esetleg enyhén előreugrik.

Javaslatok: kerülendő a természetes anyagoktól eltérő, archaizáló, műköves berakás, továbbá a homlokzattal és nyílászárókkal nem harmonizáló festés.

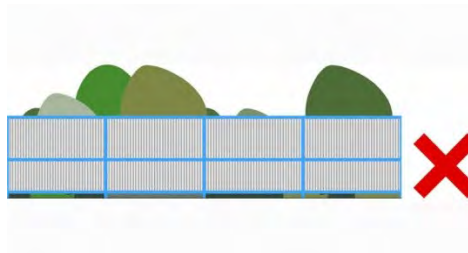
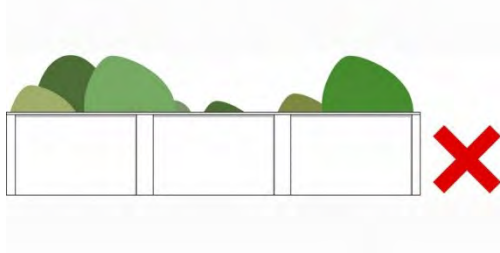


Kerítések, kapuk

Bonnya egészére a kismértékű forgalom miatt is a **kifejezetten alacsony áttört, félig áttört kerítések** a jellemzőek. Talapzatuk jellemzően kőből épül, maximum 60 cm magas, követi a terepadottságokat. A kerítés, kapu felső vonala ajánlásunk szerint vízszintes.

Javaslatok: kerüljük a tömör kerítés használatát, főként a fémlemezes telekhatár kialakítását!

Telken belül csakis áttört kerítés alkalmazható!



Az általános javaslatokon túlmenően ki kell emelnünk a ma igen értékesnek számító, nem ritkán az 1900-as évek elejéről megmaradt **Haidekker-típusú**, vagy ahhoz hasonló díszes kerítések, kapuk meglétét, melyek a műkovácsolt társaik szép és igényes ellenpéldái. A megőrzést indokolja, hogy ezzel a típussal a környező településeken is találkozhatunk, ezért tehát ez esetben is tájjellegről van szó:



Bonnyapusztán a főút melletti hosszabb telekoldalak és a fás területek magas aránya, Bonnyán pedig a természetközelség miatt elterjedt és karakterhez illeszkedik a „takarékos” vízszintes deszkázás is, ám ennek karbantartási nehézségeire fel kell hívjuk a figyelmet.



Udvari melléképítmények

A hozzátoldott építmények közül a sor végét általában egy a majorsági épületekre jellemző téglaberakásos, a markáns tömeghatást ellensúlyozandó boltíves nyílászárókat alkalmazó, a főépület oldalfalától esetleg enyhén kiugró és a tetőgerinc vonalát is megtörő gazdasági épület állt, ám kevés ilyen megoldás maradt fenn a faluban.

Megőrzött gazdasági melléképület. További jó példák még többek között az egyszerű fehér épülettömeg, a faoszlopos tornác, belső redőnytok és a padlásszellőzők megőrzése:



Jellemző részlet: kerekeskút, borospince

A kerekeskút általában a hosszú ház közepén található konyhájával szemben, a lakóudvar közepén helyezkedett el. A telkek általában hármas tagolással rendelkeztek;: lakóudvar, gazdasági udvar és „házikertek”.

Süllyesztett borospincét Bonnyapusztán is találunk, ezek akár egészen az utcai kerítés közelében is létesülhettek, de elhelyezésük változó. Felépítésük vakolatlan téglá, ajtajuk spalettás, jellemzően boltíves (forrás: kopolyvolgy.com):



A boltíves forma megőrzését, újragondolását az üdülőfalunál is láthatjuk:



Mezőgazdasági kertterületek

A közös múlt okán és az egységes falukép megőrzése szempontjából anyaghasználat, szín- és formavilág tekintetében a falusias településrészsre megállapított és általános érvényű ajánlásokat tekintjük irányadónak, miszerint igyekezzünk természetes, helyben előforduló anyagok felhasználására, beépítésére, **35-45° közötti cseréptetős nyeregtető, oromfalas, tömés szerkezetű épületek** kialakítására, fehér, paszellszínek használatára, több kisebb nyílászáró létesítésére.

Javasoljuk továbbá az építés, felújítás évét, akár a tulajdonos nevének kezdőbetűit ízlésesen, a faluban használt formátumban oromzaton, vagy ajtó felett, akár a szemöldökgerendán megjeleníteni.

Telepítés

Épületek itt csakis szabadon álló módon létesíthetők, de hogy a rendezettség fennmaradjon, igazodjunk a kialakult struktúrákhoz, továbbá mellékrendeltetésű épületeinket is a faluban megszokott módon helyezzük el földterületünkön.

Kerítések

Javasoltjuk építmények körüli kerítések teljes elhagyását, hiszen telek védelme szempontjából ez itt másodlagos. Telekhatárnak telepíthetünk esetleg drótfonatos, vadvédelmi hálós típusokat, de kerüljük a betonoszlopokat, helyettük időtálló fát használjunk. A nagy telekméretetek esetében a vízszintes deszkás kivitelezést a karbantartás nehézségei miatt itt sem ajánljuk.



Oldaltornác jellemző oszlopfej kialakítással, kis alapterületű épületre jellemző egyenes vágású cseréptető, spalettás ablakok:

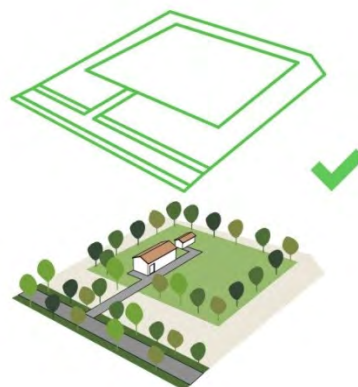


Gazdasági területek

Amennyiben lehet, főként új építkezések, átalakítások esetében igyekezni kell a kézikönyvben korábban leírt településkaraktert meghatározó tömegalakítási módok, térformáló megoldások, színek, zöldfelületi ajánlások, zaj- és fényszennyezési korlátozások megvalósítására. **Kerüljük a kirívó színeket, a falu arculatához nem illeszkedő táblák, cégérek használatát!**

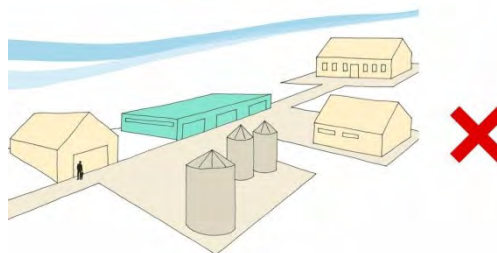
Zöldfelületek

Mivel a település szövetétől távol, nyílt területen helyezkednek el ezek a létesítmények a **keretező és takarófásítás** kiemelten fontos feladat.



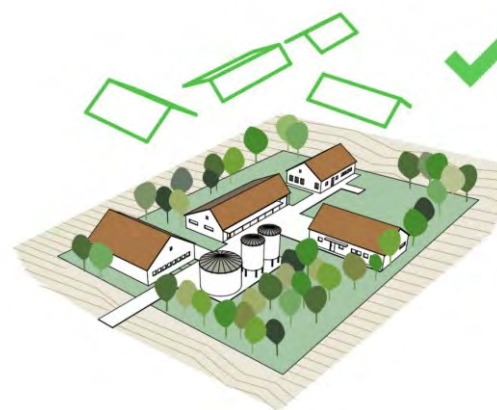
Tetőforma, tetőhajlásszög:

Lapos, illetve fűrészfog tetőt csak abban az esetben használjunk, ha az az áthidalni kívánt távolságok (legalább 8 méter) méretéből adódóan statikailag indokolt! Ellenkező esetben **30-45° közötti tető** építhető.



Anyaghasználat

Fém felépítést csarnoképületek esetében is csak abban az esetben használjunk, ha az valóban indokolt!



Kerítések

Javaslatunk itt is, mint a kertes területeken a drótfonatos, vadvédelmi hálós típusok alkalmazása. Ugyancsak kerüljük a betonoszlopokat, helyettük időtálló fát használjunk.

Természeti területek, egyéb külterület; Halastavak

A rendezett, kiterjedt külterületen a Nemzeti Ökológiai Hálózat elemeire vonatkozó általános előírásoknak is megfelelően minden esetben kerülendőek a tájidegen műtárgyak, tájképet zavaró, táji potenciált degradáló létesítmények. Természetesen nem végezhető a természetvédelem céljaival ellentétes fásítás sem.

Javaslatok: törekedjünk a tájba és a falu arculatához illeszkedő, megfelelő megjelenésű, az élővilágot és a tájképet sem zavaróan elhelyezett természetes anyagokból épülő tereptárgyak, épületek, építmények létesítésére.

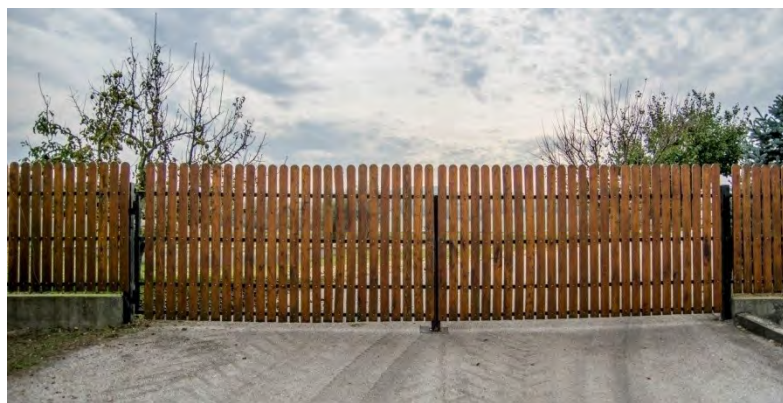
Bonnya külterületén helyi és **térségi jelentőségű túraútvonal** is áthalad, de ezen kívül is sok út-, földútszakasz, erdészeti út járható, kerékpározható. Ennek következtében a Koppányvölgy sétaútajához is kapcsolódóan ajánljuk további **közjóléti berendezések**, mint például paddal ellátott, esetleg fedett pihenőhelyek kialakítását, ami az aktív kikapcsolódást keresőket kiszolgáló **ökológiai szemléletű** fejlesztésének szempontjából is fontos lehet. **Érdemes lehet továbbá a környezeti viselkedéskultúráról és az erdei- valamint kerékpáros közlekedés szabályairól is információs táblákat kihelyezni, ezzel is segítve a védett és értékes területek állapotának megőrzését.**

Kerítések

Erdőterületen kerítést létesíteni csak ideiglenesen, természetvédelmi, vad- és erdőgazdálkodási célból lehet. Ennek formája leginkább drótfonatos vadháló legyen.



A főút melletti halastavak esetében egyfajta zajártalom szűrő puffert is képezhet a faluban megszokottnál némileg magasabb, de részben áttört léckerítés. Törekedni kell a falat képző tömör kerítések kerülésére, helyette esetleg megfelelő zöld takarást használjunk kerítésünk mögött.



JÓ PÉLDÁK:

ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI

RÉSZLETEK

E gondolatébresztő fejezet célja a teljesség igénye nélkül bemutatni a település még nem ismertett további általános jó példáit, különös tekintettel az új építkezésekre, felújításokra, támpontokat, ötleteket adva a jövőben itt tervezők számára.

Általános jó példa, oldaltornácos ház tetőtér beépítéssel, klasszicizáló díszítésekkel, vastag lábazattal, harmonikus színhasználattal. Kerítése zöld, talapzat nélküli, ami a falu belső erdős, kisebb forgalmú területein népszerű. Udvara közepén kerekeskút, kertje rendezett, zöldfelület alakítása is példás. Az oszlopok díszítettsége már az 1900-as évek első harmadát idézi (építési év: 1937):



Felújítás alatt álló ház a tájra jellemző díszítések megőrzésével:



Tömésfalas kisparaszti épület boltíves helyett egyszerű egyenesre kiképzett tornácbejárattal, bontott téglakéményekkel, helyesen felújított héjazattal.

Fontos, hogy felújítás alkalmával a teljes héjazaton ugyanolyan formájú és színű cserepeket alkalmazzunk, kerüljük az eklektikus megjelenést.



Szintén egyszerű, letisztult megjelenésű lakóház:



Természetes anyagminták:



Egyszerű ház letisztult, modern felújítása a könyöklő meghagyásával, hangsúlyos talapzattal:



Kétszintes, többgenerációs házmodell süllyesztett erkéllyel, a falu arculatához illeszkedő színezéssel, tetővel és nyílászárókkal:



Jó példa az üdülőfaluból. boltíves, gazdasági épületekre jellemző ablakok, hangsúlyos alsó szint, könnyedebb emelet, tetősíkra illeszkedő ablakok:



Megfelelő kontrasztok:



Polgáris díszítettség, értékes kerítéstípus:



Rendezett porta, magasabb szárnövésű fák, cserjék az oldal és hátsókertben találhatóak:



Felújított gazdasági épület,
megfelelő faoszlopok,
Haidekker-típusú kerítés,
héjazati padlásszellőzők:



A házak oromzatait sokszor
szentképek, kisebb szobrok
díszítették, erre ma a közeli
Somogyacsán, vagy éppen
Somogydöröcskén még látni
szép példákat. Mivel azok
többnyire a szellőzőablakok
között kaptak helyet, így ezt
az épületen most ott
egyházi jelkép díszíti:



Kerítés, melynek talapzata egyben támfal is:



Talapzat és lábazat illeszkedése:



Példás utcakép Bonnyapusztán:



Félig áttört kerítés, fenyőket tartalmazó rendezett porta:



Cseréptetős présházak:



Alacsony áttört kerítés vezet a hátsókerthez:



Ajtók, ablakok (fenti két kép szőlőhegyi területről):



Talán kevésbé ismert a térség paprikatermesztéséről, azonban számos ház tornácát díszítik szárado füzérek:



A jelenleg használaton kívüli csárda Bonnyapuszta meghatározó karakterű épülete:



Egyedi, akár saját készítésű, épületünkhöz illeszkedő házszámok, névtáblák, postaládák, jelképek, egyéb hasznos és ízléses tárgyak használatával barátságosabbá varázsolhatjuk otthonunkat és az utcát:



JÓ PÉLDÁK:

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK,

EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

7

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Az utcabútorok, tereptárgyak, térplasztikák, installációk elhelyezésének, kialakításának illeszkednie kell a község és közterületei karakteréhez, arculatához. Ügyelni kell a helyes méretarányok megtartására is. Amennyiben lehetséges, ezek esetében is igyekezzünk helyi, természetes anyagokat használni.

Ilyen sajátos építményfajták lehetnek: a hirdetőtáblák, cégérek, információs- és jelzőtáblák, padok és ülőhelyek, pavilonok, kerékpártárolók, hulladékgyűjtők, utca- és közterületnév táblák, de akár a hidak is.

A kül- és belterületen található elemeknek, mint már arra többször is kitértünk egységes arculatot kell tükrözniük.

Főként fedett pavilonok, hirdetőtáblák, buszvárók esetében általánosan elterjedt megoldás a zsindely használata, ám ez itt kevésbé honosodott meg.

Reklámtáblák megvilágításakor vegyük figyelembe a fényszennyezés csökkentésére vonatkozó általános javaslatokat.

Ne használjunk villogócsöves, zavaró frekvenciatartományú fényeket!



Egységes buszvárók és utcabútorok Bonnyapusztán és Bonnya területén, melyek szomszédos faluhoz is illeszkednek



Ritka forma a múlt jellegzetes feliratainak, emlékeinek megőrzésére. A szocialista realizmusból eredeztethető reliktumok a szomszédos Somogyacsán is megőrzésre kerültek.



Érdekesség továbbá, hogy a sátortetős típusházak geometrikus homlokzati motívumainak is van nemzetközileg elismert munkásságú gyűjtője, Katharina Roters, akinek tanulmánya a Századvég folyóiratban is megjelent, de „Hungarian Cubes” címmel önálló könyvet is kiadott.

Köztéri szobor a Petőfi utcán:



EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Napelemek, napkollektorok

Magyarországon is egyre elterjedtebb a napenergia felhasználása. A hőt fejlesztő napkollektorok mellett az energiatermelő napelemek településképi szempontból kevésbé zavaró kialakításúak, ám minden esetben **igyekezni kell az utcafronttól távol, ha lehet akár hátsó mellékrendeltetésű épületeken elhelyezni ezeket a paneleket**. Ma még kevésbé elterjedt és drága megoldás a településkép védelmi elvárásokra reflektáló, héjazatba simuló, cserépként beépíthető napelem rendszer, így azt javasoljuk, a tető síkjától maximum tíz fokos szöget bezárólag, egységes tömbben szereljük fel energiatermelő egységeinket.



Parabola, légkondicionáló, parapet szellőző, riasztó

Az utcai homlokzatra ne helyezzünk parabolaantennát, légkondicionáló berendezés külső egységét, illetve ha lehet parapet szellőzőt és turbó kazán kivezető kéményét se, valamint közművezetékét se helyezzünk el közterületről látható módon. Ezek mind megbontják a homlokzat, tornác egységét, még akkor is, ha egy minden egyéb szempontból szépen felújított, megőrzött, vagy akár új építésű épületről beszélünk. Ezeket a tárgyakat, ha csak nem különösen indokolt más megoldás, a ház hátsókert felé néző falfelületére szereljük fel.

A riasztóberendezések külső egysége a legszebb homlokzat látványát is meg tudja bontani. Nem javasolt a berendezést a főhomlokzat közepére helyezni, hanem esztétikusabb és településképileg is szerencsésebb hely az oldalhomlokzat, esetleg egy takart hely, hiszen a legtöbb esetben nem a fény, hanem a hangjelzés és a biztonsági szolgálathoz való közvetlen kapcsolat a lényeges a riasztás folyamatában. A riasztó rendszer szirénáját úgy javasolt elhelyezni, hogy a fényjelzés utcáról/közútról látható legyen, de alkalmazkodjon a homlokzat rendjéhez.

Süllyesztett elhelyezés a
szomszédos Törökkoppányon:





VÁROSÖKOLÓGIA Bt.

Készült Bonnya Község Önkormányzata megbízásából, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan

Polgármester: Króthné Gelencsér Ildikó

Főépítész: R. Takács Eszter

Szerzők: Virág Attila, Tóth Norbert

Fotók: Tóth Norbert, Pabar Ágnes

Drónfotók: Városökológia Bt.

Ábrák: Tóth Norbert; Lechner Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft.; Fenntartható fejlesztés - várostervezési útmutató; szerk.: Lukovich Tamás - Mogyorósi Katalin, TERC Budapest, 2013

Grafikai tervezés:

lefties
DESIGN

A kiadvány a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. védelme alatt áll.

